

Q. B. V.
 DISSERTATIO PHILOLOGICA,
 SISTENS
P A R O E M I A S
G N O M A S Q U E
S A C R I C O D I C I S G R Ä C I,
 EX
R E G N O V E G E T A B I L I
D E P R O M T A S;
 QUAM,
 SUFFRAG. AMPLISS. FACULT. PHILOSOPH.
 IN REG. ACAD. UPSALENSI,
 Sub PRÆSIDIO
A M P L I S S I M I A T Q U E C E L E B E R R I M I V I R I ,
M A G . J O H A N N I S J.
A M N E L L ,
 GRÆC. LIT. PROFESS. REG. ET ORD.
 PRO SUMMIS IN PHILOSOPHIA HONORIBUS
 PUBLICO EXAMINI MODESTE SUBMITTIT
 ALUMNUS REGIUS,
A N D R E A S L I D M A R K ,
 VESTRO-GOTHUS.
 IN AUD. CAROL. MAJ. D. XXV FEBR. A. MDCCCLVIII.
 H. A. M. S.
 U P S A L I A E , Excud. L. M. H Ö J E R , Reg. Acad. Typogr.

VIRIS *Consultissimis*,
D:NO NICOLAO RISELL,
Reg. Acad. Upsal. SECRETARIO Amplissimo;
D:NO ANDR. VICTORIN,
Offic. Ferr. ad Stiernfors & Salbo POSSES-
SORI Spectatissimo,
FAUTORIBUS OPTIMIS.

Ignoscatis, EVERGETÆ Æstumatissimi, quod
pertenuerunt hoc opusculum VOBIS sacrum esse
jusserim, in memoriam favoris VESTRI, qui
in me tantus jamdiu existit, ut tetram ingratia
hominis notam non effugerem, si, quantum VO-
BIS debeam, oblivione sinerem deleri. Permitte
quæso, ut in posterum itidem VESTRA per-
fruar benevolentia multo exoptatissima. Mea ve-
ro vel maxime intererit, pro VESTRO VESTRO-
RUMque perennaturo flore NUMEN O. M. vo-
tis compellare ardentissimis. Futurus sum, da-
nec vixero,

AMPLISS. ATQUE SPECTATISS. NOMI-
NUM VESTRORUM

Cultor humillimus,
AND. LIDMARK.

Α καὶ Ω.

§. I.

Ηδη η ἀξίνη πρὸς τὴν φίλαν τῶν δένδρων κατασταί. Matth. III.

10. Luc. III. 9.

Πᾶν δένδρον, μὴ ποιῆν καρπὸν πελὸν, ἐκκόπτεται. η εἰς
πῦρ βαθύτερα. Ibid. & Matth. VII. 19.

Πᾶσα φυτεία, ην ἐκ ἐφύτευσεν ὁ Πατήρ, ἐκριζωθήσεται.
Matth. XV. 13.

Ει ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ τὰντα ποιεῖτιν, ἐν τῷ ξηρῷ τι γέ-
νηται; Luc. XXIII. 31.

In V. T. præceperat Deus τὸ ξύ-
λον & καρπόβρωτον ἔξολοθρέυειν καὶ
ἐκκόπτειν at τὸ καρπόβρωτον δέν-
δρον non item; utpote quod exci-
dere idem legislator O. M. pro-
hibuit. Deut. XX. 19. 20. Ad e-
jusmodi institutum, aut certe
ad ipsam rei naturam respiciens
Scriptura N. Federis, frequenti-
utitur comparatione arborum virentium & frugiferarum
cum bonis hominibus, propter recte factorum fructum a),
& contra steriliū aridarumque vel putridarum, quæ ab-

A 2

scindi

a) Vid. DRUSII Adag. S. Clasf. II. Lib. II. Prov. XIX.

scindi ab agricolis & in ignem projici solent, cum malis. Hæc comparatio in adlatis etiam elucet dictis; quorum primum est adagium, quo præsentissimum vitæ discrimen aut imminens cujusquam interitus significatur b). Metaphora sumta est ab arboribus infrugiferis & arescentibus, quarum vitiis, quamdiu spes est remediis, quo demum eunque modo occurrere solent confitores; ubi vero spem eorum, (ut συκῆ, de qua Luc. XIII. 6, seqq.) diutius sunt frustræ, securi demum radici admota, quod justæ desperationis est indicium, eas exscindere sive erunt & in ignem injicere. Hanc autem parœmiam Johannes Bapt. heic ad gentem refert Judaicam, refractariam atque emendari nesciam, cui eam ob caussam non multo post πανωλεθρία a Romanis impenderet. Eamdem rem sermone magis proprio exprimit Esek. XXI. 10, seq. ubi δομφαίαν loquitur ἐτοίμην κ. τ. λ.

Rationem hujusmodi excisionis gnome addit adnexa, qua indicatur, idem, quod vitiosis arboribus plerumque sit & sterilibus, eventurum improbis hominibus, non, uti par est, καρποφορήσασι. Ποιῶν καρπὸν h. l. idem est, quod passim alias τὸ φέρον idque convenienter usui profanorum, in quibus ARISTOT. c) πάλιν, inquit, τὰς φυτῶν την μὲν ποιώσι καρπόν κ. τ. λ. Adebet vero h. l. enallage utriusque præsentis ἐκκόπτεται καὶ βαλλεται profit. ἐκκοφθίσεται καὶ βληφθίσεται. quomodo apud Luc. XVII. 30. ἀποκαλύπτεται pro ἀποκαλυφθίσεται. Et quidem emphasis habet hæc figura, periculi gravissimi mox imminentis certitudinem ponens ob oculos, ac si jam præsto esset. A nostro hoc loco non alienus est ille Jer. XXII. 7. Εἰσάξω ἐπὶ τὴν ἄνδρα ὁλοφρεύοντας, καὶ ἐκκόψω τὰς ἐκλεντὰς κέδες σὺ, καὶ ἐμβαλέσω εἰς τὸ πυρ.

Ad fine

b) ZEHNERI Ad. S. Cent. III. Adag. I. c) De Plant. Lib. I. Cap. 4.

Adhinc est dictum tertium, etiam si non ad opera solum hominum, sed & hec vel maxime ad dogmata sese refert; nempe quo perstringuntur a Christo traditiones humanæ, quarum in Pharisæismo primæ erant partes. Hasce παραδόσεις a cœlesti veritate diffonas, iisque nixam ἐθελοφησίαν Judæorum, plantam facit Christus, non divinitus constitam, adeoque extirpandam s. radicibus evelendarum. Plantam reddo: nam φυτεία æque, ac φύτευμα, non modo τὴν φύτευσιν notat, verum etiam τὸ φυτόν. Non novum autem est, ad tradenda fidei dogmata transferri τὸ φυτεύσιν (vide I Cor. III. 6.) καὶ τὸ σπέργειν, unde passim de verbo DEI allegorice dicta σπορά, σπόρος ή σπέρμα, non aliud sibi volunt, quam modo ή φυτεία. Nempe in parabolis historie Evang. Deus est ἀνθρώπος σπέρων καλὸν σπέρμα, Matth. XIII. 24. ὁκοδεσπότης, φυτεύσας ἀμπελῶνα, Cap. XXI. 33. Marc. XII. 1. & γεωργὸς, Joh. XV. 1, sq.

Certitudinem excidii arborum infrugiferarum, quibus succus deest vitalis, ostendit, quod restat, adagium, cuius hic sensus literalis: si arbor viridis etiamnum & suci plena non semper a laesione atque interitu est immunis, quanto minus fermentis lignisque jam aridis parcetur, igni alendo profuturis, & facile in cinerem redigendis? Sensus allegoricus est: si justus & insons ad supplicium ducitur, quid manebit injustos & fontes? Ad Judæos utpote Sanctissimus Servator, cruci mox adfigendus, dictum illud accommodat, perpendere eos jubens, quid ipsis, tamquam ξηρῷ ξύλῳ, accidere oporteat, cum ille innocentissimus tantos subiret cruciatus. Plenius planiusque hæc enarrat THEOPHYLACTUS d): Εἰ ἐν ἡμοὶ ἐπιδεῖχνοτο τοιαιτα, ἐν ἡμοὶ τῷ ὑγρῷ ξύλῳ, τῷ ἔγκαρπῳ, καὶ αἰσθαλέῃ, καὶ αερώῳ διὰ Θεοτητα, καὶ διὰ τῶν καρπῶν

καρπῶν με τῆς διδασκαλίας τρέφοντι πάντας ἐν ὑμῖν, τῷ λαῷ, Φημὶ, τῷ Ξηρῷ ξύλῳ, τῷ πάσης δικαιοσύνης ζωσποῖς ἔσερημένῳ, καὶ μηδένα καρπὸν φέροντι, τι ἐκ ἀν ἐπιδέξαντο; & paullo post: ὑμεῖς δὲ ὡς Ξηρὸν ξύλου εἰς καῦσιν καὶ εἰς διαφθορὰν ἔσεσθε. Itaque ὑγεὸν ξύλου ipsum adumbrat Christum, τὴν ἄμπελον τὴν ἀληθινήν, Joh. XV. 1. & τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, ut cum Apocalypſ scriptore loquamur; cui Cap. II. 7. XXII. 2. non aliter ac nostro loco illo, ξύλον synonymum est τῷ δένδρῳ. Statuit enim Johannes II. cc. ἐν μέσῳ τῇ παραδεῖσος ξύλον ζωῆς, ποιεὺν (ἀποδίδων) καρπός cuique sua fint φύλλα. Sic non lignum modo, sed saepe etiam arborem reddimus Hebr. 13. vide Ps. I. 3. XCVI. 12. & Gen. I. 29. II. 9.: בָּרְךָ הָיְהִי שְׁמַךְ יְהֹוָה, quae verba Græce convertit Johannes I. c. præeuntibus τοῖς ὅ., qui omnibus locis istis constanter ξύλον dicunt, intelliguntque arborem. Quare neque in τῷ ὑγεῷ ξύλῳ Hebraismum admittere dubitamus. Videbuntur nostro illo loco ad ταῦτα ποιεῖσιν haut incommode forsan subaudiri posse ὁ Πωμαῖος, (ipso præeunte THEOPHYL. I. c.) ut quorum auctoritate Christus jam dabatur neci, qui que aliquanto post nemesi Divinæ, ultimam ab immorigeris Judæis exigenti pœnam, futuri erant instrumenti vice: nisi satius foret heic non secus, atque locis passim aliis, III pluralem act. formæ, juxta quam nominativus ἐλέπει, exponere impersonaliter aut passive; ita ut ποιεῖσι (sc. οἱ ἀνθρώποι) idem sit, quod efferunt nostrarētes: manū qđr, det ſker; s. quod mox loco nostro συγωνυμικῶς sequitur, γίνεται. Amant ita loqui cum Sacri Scriptores, ut Luc. XIV. 35. Εξω βαίλλεται αὐτός (pro βαίλεται.) & Matth. VII. 16. §. seq., tum profani, ut ISOCRATES e): ὥν ἐκεῖνος αἰματοῖ, σοι τὰς ἀτταὶς αὐθιστέσσιν. A nostri hujus dicti & forma & sensu non longe recedit illud I Pet. IV. 18. Εἰ δέ

e) Ad Demonie. §. 81.

ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ αἰσθῆτης ηγέτης ὁ αἰματωλὸς πᾶς φαντάται;

§. II.

Μήτι συλλέγοντι ἀπὸ αἰκανθῶν σαρκοῦ, οὐδὲ τριβόλων
σῦκα; Matth. VII. 16.

Οὐκ εἴτε αἰκανθῶν συλλέγοντι σῦκα, εἴτε ἐκ βάτες τριγυῶσι συκοῦ.
Luc. VI. 44.

Μή δύναται συκῆ ἔλασις ποιῆσαι, οὐδὲ ἄμπελος σῦκα; Jac.
III. 12.

Τὸ δένδρον (ἔκαστον) ἐκ τῆς (ιδίας) καρπῆς γινώσκεται. Matth.
XII. 33. Luc. VI. 44.

Οὐ δύναται δένδρον αὐγαθὸν καρπὸς πονηρὸς ποιεῖν· εἴτε δένδρον
σπεργον καρπὸς καλὸς ποιεῖν. Matth. VII. 18.
(constr. v. 17.) & XII. 33.

Οὐκ εἴτε δένδρον καλὸν, ποιεῖν καρπὸν σπεργόν· κ. τ. λ.
Luc. VI. 43.

Quid ordini naturæ, a sapientissimo rerum omnium
Opifice ac Conservatore instituto, convenientius, quam
ut arbor unaquaque suos, bona bonos, mala malos, pro-
ferat fructus, & nata ad semen respondeant f)? Hinc &
Arabibus ferunt tritum fuisse illud: *Qui serit spinas, non
metet uvas.* Ex hoc naturæ fonte omnes e S. cod. Gr.
modo adlatæ locutiones haustæ merito censemebuntur; quæ
innuunt, ab hominibus, perverforum de rebus Div. do-
gmatum fædorumque morum contagione pollutis, uno
verbo, a malis, non nisi malos fructus proficiunt; quem-
admodum contra apiles & probis fidei vitaque fructus
optimi exspectabuntur. Hoc tamen eo non adducendum,
ut dicantur hominum ingenia & mores non posse in pe-
jus mellusve mutari; cum ejusmodi argumentationis an-
sam nemini, proplus rem insipienti, præfens submini-
stret similitudo: si enim hæc mens esset, dictum haut
dubie

f) SENECÆ Epist. 87,

dubie fuisset : & δύναται ἀγαθὸν δένδρον σαπρὸν, οὐ σαπρὸν γενέσθαι ἀγαθόν· quod vero heic minime exstat; quin e-
jus contrarium potius involvit allegoria ab arboribus pe-
tita, videlicet non prohiberi malos a transitu ad vir-
tutem, nec vero bonos a regresu ad vicia. Notissimum
enim est, arbores infestatione & cultura meliores, neglectu
autem deteriores evadere; quamobrem ad hæc egregie
HIERONYMUS g): Tamdiu, inquit, bona arbor fru-
ctus non facit malos, quamdiu in bonitate perseverat.
&c. Pauci: de arbore, vel bona, vel mala, qua tali,
& quamdiu talis est, loca nostra esse capienda, nemini
obscurum esse poterit. Frequentatur autem II. cc. æque
de arbore, ac de fructu, nomen ΣΑΠΡΟΣ, quod illuc,
τῷ πονηρῷ synonymum, καλῶς opponitur οὐ ἀγαθῷ. Nem-
pe, quod convenienter usui Græcorum auctorum mo-
net CHRYSOSTOMUS b), πᾶν, οὐ μὴ τὴν idicav ἔργαν
πληροῦ, σαπρὸν λέγομεν. (Intelligit, quidquid eum præsta-
re usum non potest, ad quem est comparatum. confr.
Matth. XIII. 48.) quum proprie, vi suæ originis ἀπὸ τῆς
εἴκεδαι, putre significet, vitiatum carie, & verustate
corrumpit; τὸ πεπαλαιωμένον quomodo & HESYCHIUS
exponit. Hinc, uti dictum est, multiplicem admittit
metaphoram σαπρὸς. EPICTETO v. c. σαπρὰ δόγματα,
& PAULO Eph. IV. 29. λόγος σαπρὸς, oppositus ibid.
ἀγαθῷ λόγῳ, τῷ πρὸς οἰνοδομήν, i. e. utili, seu qui fa-
cit, ut proficiat alter. Denique in parœmis, primum
occupantibus locum, notamus, τὴν ἀμπελον, vitem, cu-
jus σαφυλῆ fructus est, & τὴν συκῆν, sicum, ob insignem
usum vel in primis dicenda ἀγαθὰ δένδρα, (quibus ter-
tiām ἐλαῖαν, oleam, i. c. JACOBUS addit, ceteris vix
inferiorem,) a MATTH. & LUC. opponi βάτῳ,
ἀκάνθαι, τεμβόλαι, tamquam σαπροῖς φυτοῖς s. minus uti-
libus

g) Ad Matth. XII. 33. b) Hom. IV. in Ep. ad Tim.

libus plantis, immo noxiis. Sic Hebr. VI. 7. 8. opponuntur γῆ ἀδόκιμος, ἐκφέρεσσα σκάνδαλα καὶ τριβόλες, & γῆ τίκτυσσα βοτάνην ἔνθετον ἐκένοις, διὰ τὸν καὶ γεωργεῖται. itemque Matth. XIII. 7, seqq. (σπέρματα) πεσόντα ἐπὶ τὰς σκάνδαλας, (αἱ) ἀπέπνιξαν αὐτὰ, opponuntur τοῖς ἐπὶ τὴν γῆν καλὴν πεσόσι, καὶ διδέσι καρπόν. Reddunt autem τὴν βάστον (σκάνδαλαν) batum, sentem, rubum, veprem, in qua sunt αἱ σκάνδαλαι, spinæ, secundum DIOSCORIDEM i), memorantem τὴν βάστον σκάνδαλας ἔχοσαν. Et βάτω suus quidem fructus, (τὸ βάτινον GALENO k) nuncupatus,) sed ignobilior fuit nec frugi admodum; unde rubum utili plantaē opponere nec dubitat OVIDIUS l):

Non sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo

Mixta fere duris utilis herba rubis.

Ceterum τὸν τριβόλον, (quasi tricuspidem, sicuti διβόλος anceps est,) tribulum efferunt, plantam itidem aculeatam, cuius in proverbium abiit asperitas m). Meminerunt ejus DIOSCOR. n) & THEOPHRASTUS o). Et quid de tribulis senserint agricolæ, prodit VIRGILIUS p), ubi carduum, asperam silvam iapparum & tribulorum, infelix lolium, dominantesque avenas steriles conjungit. itemque OVID. q):

- - lolium tribulique, & inexpugnabile gramen.

Sed & cum præced. gnomis aliorum auctorum effata conspirant. MAXIMUS TYR. r): Ἀδύνατον, inquit, φῦναι τι ἄνευ σπέρματος, οὐδὲν οὐδὲ τὰ σπέρματα. Λιθοπος μὲν ἐξ αἰνθέωπῃ, βῆσ δὲ ἐκ Βοός ἐξ ἑλαιάς ἐλαιά, καὶ ἐξ ἀμπέλου ἀμπελος. PLUTARCH. item : Τὴν ἀμπελον

B

σῦνα

i) Lib. IV. cc. 37. 38. k) De Alim. Fae. Lib. II. c. 13.
l) Ex Ponto Lib. IV. Ep. IV. v. 4. m) Asperior tribulus.
OVID. Metam. Lib. XIII. v. 803. n) Lib. IV. c. 15. o)
Hist. Plant. Lib. IV. c. 11. p) Georg. Lib. I. v. 151, seqq. q)
Metam. Lib. V. v. 485, seq. r) Diff. XXVII,

σῦκα φάρεν ἐν αἰξιόμεν, ἀδὲ τὴν ἐλαίαν βότρυας. Et
THEOGN. Megar. 5):

Ούτε γάρ ἐν σκόλης ἔόδα φύεται, οὐδὲ υάκινθος.

Nam neque de scilla rosa nascitur, aut hyacinthus.

Quare & OVID. 1) inter non speranda refert
Laturas poma myricas.

Neque secus, quod ait ANDRONIC. Rhod. u) ἀπὸ τῶν
ἄγαθῶν ἀγαθὰ, ἀπὸ δὲ τῶν φαύλων φαῦλα καρπέμεθα.
Nam, quod laudant ex MENANDRO, Οὐδεὶς πονηρὸν
πρᾶγμα χρεῖσθαι ποιεῖ. E contrario, quod dicitat He-
bræor. illa παραβολὴ ἀρχαία I Sam. XXIV. 14. Εξ αὐτό-
μων ἐξελεύσεται πλημμέλεια. (Ubi obs. παραβολὴν vocare
τὸν ὁ, quod aliqui παραβίαια dicimus. Quomodo scri-
ptoribus N. F. non modo παραβολὴ proverbium est, e. g.
Luc. IV. 23. sed &, mutata vice, παρομία comparatio
allegorica; cfr Joh. X. 6. XVI. 25. ubi τὸ λαλεῖν ἐν παρο-
μίᾳ idem, quod ἐν παραβολᾷ λαλεῖν Matth. XIII. 3, 10.)
Claudat agmen SENECAE illud v): Nascitur ex malo
bonum non magis, quam ficus ex olea.

§. III.

Tis φυτένεις ἀμπελῶνα, οὐ ἐν τῷ καρπῷ αὐτῇ ἐκ ἐθίει;
I Cor. IX. 7. adde v. 10.

Τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δὲ πεῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβά-
νειν. II Tim. II. 6.

*Ei ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπέρσαμεν, μέγας, ἐι ἡμεῖς
ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν; I Cor. IX. 11.

Perlinquum esse, alieni laboris intercipere fructum,
ipsa naturæ lex dicitat. Contra nihil æquius, justius ni-
hil, quam ut suis quisque fruatur laboribus; id quod in
universum præmonet Apostolus, speciatim hinc collectu-
rus

s) Gnom. Eleg. v. 537. t) Art. Am. Lib. I. v. 747.
u) Lib. IX. 12. v) Epist. 87.

rus, itidem fas esse, ut doctoribus ecclesiæ, quorum indefessam requirit operam verbi Div. sementis, ab auditribus suis publica decernantur stipendia, unde vicitent; quod demum apertissima conclusione dicit I Cor. IX. 14. Οὐτως καὶ διέτραχε Κύριος τοῖς τὸ ἐναγγέλιον καταγγέλλοντον, ἐκ τῆς ἐναγγελίας ἔχον. Videl. hoc in capite PAULUS hanc ingreditur demonstrandi viam: primum substernit fundamenti loco, v. 7, exempla quædam, desumpta a militari stipendio; a pastore item & ἀμπελικῷ, quorum ille ex facte, hic ex vineæ proventu vicitat. (quod quidem postremum exemplum est, quod nos supra, principe loco, adduximus.) Subnectit his, v. 9, eodem tendens legis Mosalce præceptum ex Deut. XXV. 4. Οὐ φέρεται βέβη ἀλοῶντας. x) rursumque, a jumento ad hominem facto transitu v. 10, novum exemplum, prioribus consonum, petit ab agricola, speratarum frugum futuro compote. Atque sic demum v. 11 concludit, ecclesiæ ministris sua etiam deberi salario. Itaque his hec a minori argumentatur ad majus: a bobus, fruges excutientibus, ad homines, luum facientes opus; atque ab hominibus, iis in rebus, quæ ad hanc spectant vitam, quocunque sectantibus officit genus, ad hos in primis, qui, cum fungantur in ecclesia munere docendi, præcepta tradunt, ad alteram illam meliorem vitam ducentia y). Nimirum, quo præstantius est opus quodque, hoc dignius erit brabeo. Ceterum cum illis vitae humanae institutis, quorum proferuntur exempla v. 7, ab Apostolo admissa videtur tacita quædam comparatio gravioris illius munera ecclesiastici; quippe cuius sit adversum hostes veritatis coelestis spiritualem ob remilitiam conferere vineam DEI & irriga-

x) In cet. parçemils Paulinis & hanc explanatam vide in diff. Ch. Mag. Terteri, p. 13. y) Cfr GROT. in Cr. S. p. 1076.

irrigare, gregemque Christianorum pascere z). Itaque si milites, si vinitores, si pastores operæ suæ ac sudoris meritos percipiunt fructus, quo jure sua derogabuntur ὄψεια his, qui in alio genere, eoque præcellentiori, similia præstant? In primo dicto nostro, τις φυτέει κ. τ. λ; erotematos sensus est *negativus*, quem familiariter hunc in modum apud Græcos parit τὸ τις ac si scriptum esset citra interrogationem: εἰδεῖς φυτέει κ. τ. λ. Propositio autem universaliter vel negans, vel adfirmans, in parœmis ejusmodi & apophthegmatibus, ex loquendi usu scriptorum, non tam innuit, quid semper fiat aut nunquam omnino, quam quid vulgo & ut plurimum fiat vel non fiat a).

Altero loco Paulino, qui exemplo τῷ γεωργῷ rem eamdem illustrat, τὸν κοπιῶντα, per temporis ἐναλλαγὴν, exponere non dubitamus κοπιάσαντα vel κεκοπιακότα, defunctum labore, opere fatigatum: neque sic tamen πρώτον adverb., insolentiore metathesi, quam admittere heic avert nonnulli, retrahimus ad τὸν κοπιῶντα, ut sit, qui prius (antea) laboraverit; (sic enim alias occurrit πρώτον vice τῷ πρότερον) quin simpliciter potius, & Gr. vocum ordini solitaque structuræ convenienter, πρώτον, sive adverbialiter, sive adjective heic sumendum, reterimus ad seq. verbum μεταλαμβάνειν, hoc sensu: oportet s. convenit, ut, qui fecit opus, agricola primum (primus omnium, ante alios,) adipiscatur fruges, seu primam & præcipuam earum partem capiat. Nempe subaudiendum ducimus καρπῶν μέρος, vel τὶ ἐν τῶν καρπῶν, cum τὸ μεταλαμβάνειν vix per se adsciscat genitivum: vide Act. XXIV. 25. qui locus ordinarium *adversativi* regimen isti verbo vindicat; nec non I Cor. X. 17. unde pariter ellipticam

z) STOCK. N. T. in not. ad I Cor. IX. 7. a) GROT.
Cr. S. p. 399,

pticam esse synonymi μετέχεν cum genit. constructionem, alias obviam, colligimus.

Ad postremum Pauli locum observasse juvabit & vim particule *Ei*, quæ in priori membro valet εἰπερ, (siquidem,) in posteriore ὅτι & emphasin pronominum οὐμεῖς, οὐμῶν, quorum illud ante personam utriusque verbi πλεονάζει, hoc vero est dativus emolumenti, quem convertimus: in vestram gratiam. Porro notamus antithesin τῶν σπείρεν ἢ δεργεῖν figurate acceptorum, quorum illud lese refert ad operam, prædicatione verbi Div. præstitam; (confr. Matth. XIII. 19, seqq. Marc. IV. 14, seqq.) Εσπείρεμεν, inquit, πνευματικά, sc. σπείρματα, spiritualia, i.e. ad animam ejusque salutem spectantia: hoc autem est aliquem curæ & laboris sui colligere fructum. Et quidem τὰ σπείρματα, sc. χείματα, δεργεῖν, est reportare ea, quæ corporis necessitatibus subveniant, seu quæ ad sustentandam hanc vitam requiruntur. Quippe οὐ σάξει, κατ' ἐξοχὴν, vel corpus humanum, vel mortalem hanc vitam non raro designat; sicuti vicissim anima hominis absolute dicitur πνεῦμα. Genitivum οὐμῶν, in posteriori membro, vel possessive accipere licebit pro τὰ οὐμέτερα, vel certe elliptice pro εἰς οὐμῶν, qua cum præpositione jungitur alias τὸ δεργεῖν, tralatatio acceptum sensu, Gal. VI. 8. Denique non prætereundum erotema negantis: Μέγα (sc. εἶναι,) εἰ κ. τ. λ.; an multum est, numquid magni est, quod εἴτε. Atque sensus est: Οὐκ εἴσι μέγα, εἰ κ. τ. λ. quomodo si ne ἐρωτήσει effertur II Cor. XI. 15.; neque differt admodum ab eo, quod legitur ibid. v. præced. Οὐ διαμαρτύρον quare nec τὸ μέγα ambobus locis cit. mirum reddere dubitat H. GROTIUS b). Verum tamen nihil vetat, quo minus, servata heic vulgari notione, autumeremus dicere velle Apostolum: quantilla hæc merces pro tali tantaque opera,

quod

b) Ibid. p. 1076.

quod necessaria vitæ hujus subsidia a vobis repetimus! petitur sane levis & exigua messis ex magna & laboriosa sementi. Sicubi enim alias, hec certe valebit illud πολυθύματον. Αξιος ὁ ἔργατης τῆς μισθῶντος, (τῆς τροφῆς αὐτῶν, Matth. X. 10.) quod vel maxime ad τὰς ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ κοπιώντας refert noster I Tim. V. 17, seq. Hoc ipsum saepe efferunt etiam profani auctores, vel proprio planoque sermone, vel allegorico, qualis SENECAE c), exempla Paulinis haut dissimilia hanc in rem conferentis: *Agricolam*, inquit, *arbor*, ad fructum perducta, delectat. *Pastor* ex fœtu gregis sui capit voluptatem. E contrario, quam arborem quis conseruit, sub ea alios legere fructum, indignum esse Q. FABIUS pronuntiat d).

§. IV.

Θεριζων, ἐπειδὴ σὲ σπείρεται, (ὅτι σὲ σπείρεται,) καὶ συνάγων, οὐδὲν εἰς διεσκόρπισται. Matth. XXV. 24, 26. Luc. XIX.

21, 22.

Ἄλλος ἐστιν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θεριζων. Joh. IV. 37.

Etiam si jubet naturalis æquitas, ut ipse agricola, qui terræ a se cultæ mandavit semina, frugibus inde natis potiatur; h. e. ut ex suo quisque opere hauriat emolumen-tum (§. præc.): sæpen numero tamen contrarium evenit. Quocunque casu fatove exclusis, qui fecerant sementim, maturas segetes demetunt alii: id quod pertinet etiam ad pœnas, quas DEUS ultor exigit; v. Deut. XXVIII. 30, 33, 39, 51. Hanc rem antiquitus Hebræis, atque hos deinceps imitantibus Græcis, abliſſe in proverbium docet JOACH. ZEHNERUS e); adferens & poëtæ veteris versum sponsi-acum, dictis e N. F. modo citatis, præsertim Johannæo, eximie consonum:

c) Epist. 34. d) Apud LIV. Lib. X. c. 24. e) Ad. Sacr. Cent. I, n. XCVIII, cfr Cent. III. n. XLV.

Ἄλλοι μὲν σπέργοτε, ἄλλοι δὲ τὸν αὐμάσσουται.
 Ubi αὐμᾶσσαι idem, quod II. cc. θεριζειν, quae utraque verba junxit Jacobus V. 4, quibusque significatu proximum est nostro illo loco τὸ σωτάγειν, colligere fruges; tametsi revera ut prius & posterius differunt θεριζειν & τὸν σῖτον εἰς ἀποδίκην σωτάγειν, confr. Matth. III. 12. VI. 26. Quod autem his opponitur, τὸ σπέργειν, synonymon agnoscit I. c. τὸ διασπορέψειν, spargere semina, quod sæpius alias ad pecudes aut homines dispersos quomodo cunque & disjectos transfertur. Ceterum & apud Matth. & Luc. notamus ellipies, ante pronomina aut adverbia relativa Græcis familiares: θεριζων (τέτοιο,) δὲ κ. τ. λ. θεριζων (εὗται,) οἵπεις κ. τ. λ. Et mox: σωτάγων, ΟΘΕΝ & διεσπόρων, pro σωτάγειν EKEΙΘΕΝ, (ἐν ταύτης τῆς χώρας;) ΟΠΟΥ & διεσπερσίας adverbio locali, quod exstat, alterius suppressi terminationem ac significatum imitante. Itaque sic reddimus: fruges in horreum convehens illinc, (ex isto agro,) ubi non seminaveras. Denique in adagio Johann. enallagas deprehendimus usitatissimas, & copulae pro partic. adversativa, η̄ pro δε, quarum haec, correlatum habens τὸ οὐεῖν in antec. membro periodi vel expressum, vel subauditum, in partitione atque oppositorum inductione ordinarie frequentatur; & participiorum cum artic. δὲ σπείρων, δὲ θεριζων, vice nominum substant. σπορεύς, θεριζόντες. quare recte verteris: aliis satori est, aliis vero meffor; vel, quia Gr. ἄλλος dicitur & de duobus, pro ἔτερος, (vide Matth. XII. 13. XXVIII. 1. Joh. XIX. 32.) seminator alter est, alter meffor.

Solent autem vulgo haec adagia referri ad ignavos homines, eosdemque injustos, qui, cum ipsi laborem recusarint, alieni sudoris fructum vidolove ad se pertrahere non verecundantur, fucorum instar, (τῶν κηφήνων,) qui, quod ait HESIODUS f), eti non cum apibus

-- σπεύ-

f) Θεογ. v. 597, 199.

σπεύδοι, τιθέσι τις κηδεία λευκά, nihilominus
 Ἀλλότριον κάματον σφετέρην εἰς γαστήρ αἴμαντα.
 Nec vero longe hinc recedit proverbii nostri apud Matth.
 & Luc. usus, quando refertur illud ad σκληρὸν ἀνθρώπον καὶ
 αὐσηγόν, neque solummodo ἀγριοδακον, sed & πλεονέκτην
 καὶ βραχὺν, utpote ἀροτρα δὲ εἰς ιδίαι, tollentem id, quod
 non depositus; qua quidem cognata forma, i. c. Lucæ, illu-
 stratur subsequentis illico proverbii nostri sensus g). Id
 vero dignissimum erit observatu, Joh. l. c. aliter, & in bo-
 nam quidem partem, accipi paroemiam, quæ isthic fese re-
 fert ad largiorem illam, ætate N. F., prædicati Evangelii
 messiem, (τὸν τὴν Κυρίαν θεοῖσι μὲν, Matth. IX. 37, seqq. Joh.
 IV. 36, seqq.) cuius veluti sementem factam saltim viderant
 V. T. homines. Quippe sparsa quasi tunc fuerant semina
 promissionum, quibus jam denique, nato Messia, fiebat
 satis. Jam sanctis Prophetarum oraculis exactissime re-
 spondebat eventus: jamque deum maturos quasi promis-
 sorum, Divinitus actu præstitorum, fructus metere licuit;
 quuni hominum V. T. messis adhuc in herba esset. Sic
 cum temporibus antegressis Apostolorum ætatem, tam-
 quam feliciorem, confert heic Opt. Servator; & proxime
 seqv. v. 38 inquiens ad discipulos: ἀπέσταλα υμᾶς θεο-
 γενεῖς, δὲ καὶ υμεῖς πεποιηθῆτε. κ. τ. λ. innuit, eos suscep-
 ptum a doctoribus V. T. laborem ita persequuturos esse
 feliciori hoc Christi nati seculo & absoluturos, ut ex pri-
 stina semente illa optimam colligerent messiem; i. e. perdu-
 cta nunc ad maturitatem & consummata perficerent,
 quæcumque sub V. F. adumbrata typis, & promissa Divini-
 tus, & vehementer a patribus expectata fuerant. Vide &
 μακριδέρτας τὰς μαδητὰς Matth. XIII. 16, sq. Luc. X. 23,
 sq. ac efr Hebr. XI. 13. I Petr. I. 10, sq. ubi, inter alia, di-
 cuntur Προφῆτας ἐκ τοῖς ιησοῦν δὲ διακονοῦσαντες αὐτῷ,

g) Cfr GRO T. in Cr. S. p. 853.

αὶ νῦν αὐγηγέλη. n. r. λ. Dictis autem memoratis hoc tutius sedem adiagnatus inter adagia, quod ipse Christus locum illum Joh. IV. 37. promat ceu λόγον τε sermonem παρομιώδην, proverbium; (*παλαιὸν λόγον* PILATO in *Sypos.* aliique, eodem sensu, efferunt; præmissa insuper particula ὅτι, quæ sic sèpe recitantis est, sive verba aliena mutuantis: quomodo eamdem alias & sacri scriptores passim usurpant, & profani, idque pariter ante gnomas & parçemias; e. g. ante prolatum versum HOMERI πολυθρύλητον, Οὐκ αἴγαδὸν πολυκοίρεσθιν, THEOPHRASTUS Eresius h). Accedit, a profanis idem circumferri adagium. Τὸν αἰδοτρεῖον αἱμῶν θέρεος ARISTOPHANI i) dicitur, quem καρπάμενον τὰ αἰδοτρεῖα interpretatur SUIDAS k), s. alienis rebus fruentem. Cfr etiam, si placet, magnum adagiorum collectorem ERASMUM.

§. V.

Οἱ σπέρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσεις καὶ οἱ σπέρων ἐπ' εὐλογίαis, ἐπ' εὐλογίαis καὶ θερίσεις. II Cor. IX. 6.
Οἱ ἔαν σπέρηρ ἀνθρώπος, τέτο καὶ θερίσεις. Gal. VI. 7.
Οἱ σπέρων ἐις τὴν σάρκα ἔστε, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσεις φθοράν. ὁ δὲ σπέρων ἐις τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσεις ζῶντις αἰώνιον. Ibid. v. 8.

Qualis quamque copiosa fementis facta est, talis & tanta exspectabitur messis; puta vel melior uberiorque, vel contra vilior & tenuior. Hinc arcessendam esse allegoriam PAULI, quis non videt? Et quidem ad quascunque actiones hominum, harumque fructus, i. e. præmia & pœnas, generalius haec alcommodari solent. conf. Hos. X. 12. ubi memoratur καρποῖς ζῶντις ab his metendus, qui rectorum operum fecere fenantim; & Prov. XXII. 8. ubi ἀντιθέτως dicitur: Οἱ σπέρων φαῦλα, θερίσεις κακά. In pri-

C

mis

b) Ηθ. χαρακτ. cap. XIIVII. περὶ Ολυμπιαχίας. i) In Ιππεύσιν, Λέτ. I. Sc. III. p. n. 292. edit. Lugd. k) In Lex. tit. Αἰδοτρεῖος.

mis autem sic refertur ὁ θερισμὸς ad συντέλειαν τῆς αἰώνος, finem mundi, iudiciumque supremum, quo sua cuique cessa-
tura est merces. vid. Matth. XIII. 39, seq. Speciatim vero etiam Paulo τὸ σπέρμα metaphorice est spargere dona, beneficia distribuere, idque præsertim egenis fidei sociis; (τὸ καλὸν ποιεῖν, ἐργάζεσθαι τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας ο. τ. λ. Gal. VI. 9, seq. quod ipsum, simili tropo, II Cor. IX. 9. dicitur σπορτίζειν) & vicissim τὸ θεριζεῖν, illiusmodi beneficentiae præmium ferre. Quorsum vel in pri-
mis spectat locus ille noster ordine primus; quod ex con-
textu totius capituli elucet. Agitur enim illic περὶ τῆς dia-
κονίας τῆς ἐις τὰς ἀγίας, v. 1, seq. τῆς ἐυλογίας, v. 5.
τῆς λειτεργίας, v. 12. τῆς πονωνίας, v. 13. τῆς χάρ-
γιτος τῆς διακονεύμένης, Cap. VIII. 4, 19. quorum singula
non aliud heic designare, quam Christiani amoris in ege-
nos officium, seu τὴν ἐλεημοσύνην, collata docebunt alia
plura Apostoli dicta. Itaque nostri loci sensus est: qui
parce stipem ejusmodi erogaverit, neque largam exspe-
ctet remunerationem; & contra, ἀλαζὸν δότην, liberalius
dantem, præmia manebunt uberrima l.). (Nec prohibet
quidquam, quo minus τὸ ἐπ' ἐυλογίας, ceu τῷ φερδομένῳ
oppositum, exponamus heic copioe, largiter, munifice.)
Atque sic non longe absunt hæc a paroemia CHRISTI
Marc. IV. 24. Εν δὲ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν.
Adfinia sunt quoque cetera, quæ adduximus, loca Pau-
llina, (cfr proxime seqq. v. v. 9 & 10.) nisi quod latius heic
patens allegoria nostra ad quæcunque opera hominum, bo-
na aut mala, pertinere merito censembitur. Notum enim
est, quid sibi velint opposita σὰρξ & πνεῦμα. Qui τῆς σαρ-
κὸς πρόνοιαν (Rom. XIII. 14.) s. corporis rerumque exter-
narum curam agunt immoderatam, solique huic vitæ mor-
tali prospiciunt; item qui corruptæ naturæ & affectibus
vitiosis freна laxant, dicuntur ἐις τὴν σάρκα σπείρειν. e
contrario, qui animæ rerumque spiritualium, salutem ejus
promoventium, gerunt curam, dicuntur σπείρειν ἐις τὸ
πνεῦ-

πνεῦμα. Et quemadmodum hi Θερίστοις ζῶντις αἰώνιον, vite aeternae fructum colligent vere ἀφθαρτού ita vicissim illi φθορὰν θερίστων, h. e. ferent pro mercede perniciem, interitum, mortem aeternam m). Et sunt id genus homines graphicè omnino descripti a PETRO II Ep. II. c. ē τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρτονται ποιημένοι μιδόν αδιηλτοί. v. 12, seqq. Nempe, quomodo alias διαμορφωται τῇ Θεῖ πλανής exponit noster Rom. II. 6, seqq. Αποδώσει εὑάτω κατά τὰ ἔργα αὐτῆς. E pluribus profanorum, fatis fuerit adposuisse allegoricum istud AÆSCHYLI n):

Τβεις - - ἐξανθέστ' εἰδίσπωσε σάχυν
Ατης, οὐθεν πάγκηλουσον ἐξαμᾶς Θέρος.

§. VI.

Πᾶσα σάρξ ὡς χόρτος. ή πᾶσα δόξα αὐθεώπει ὡς αὐντος χόρτος. I Petr. I. 24.

Πλέστος ὡς ἄνθος χόρτος παρελένεσται. Jac. I. 10.

Εξηράνθη ὁ χόρτος, (ἐξήρανεν ὁ ἥλιος τὸν χόρτον,) ή τῷ ἄνθος αὐτῷ ἐξέπεσε. I Pet. I. 24. Jac. I. 11.

Planta nascitur, adolescit, viget, florem fert & fructum; brevi autem & foliorum, & florum, & fructuum decus omne amittit: ac senio demum, serius, ocius, confecta, langvet, arescit, emoritur. Quin & sæpius ante diem, vel in prima herba, vel in medio flore, tabet ac denascitur, sive occulto morbo, sive fortuito quocunque extincta casu; puta æstu, frigore, aut ventorum vi læsa: prostrata grande: a vermis corroso: a pecore depasta: viatorum fracta manibus, pedibusve procultata: & quæ sunt innumera id genus aliæ clades. Si quid aliud, isthæc sane adumbrant fragilem hominum vitam, hujusque caducum florem, opes fluxas, & brevem levemque gloriam o). Atque hæc est illa ESAIÆ comparatio Cap. XL. 6, 7. quam fecere suam ll. cc. PETRUS & JACOBUS, universi generis humani (πά-

σης

m) GROT. & WOLF. ad b. l. n) In Persis, v. 822. o)
Vid. Dn. P. HILLBERGII in Ep. Petr. Exerc. I. §. I.

(οὐς στερησ) imbecillitatem & fugitivum decus fortunasque instabiles ob oculos posituri p). Et πᾶσα δόξα ἀνθρώπων l. c. Petri late adeo patet, ut honorem non modo ac dignitatem, sed & florem ætatis, formam, robur corporis, & aliam quamcunque præstantiam atque ἐυπέπειαν complectatur q): adeoque etiam, in ceteris fortunæ bonis, τὸν πλέον, peculiariter memoratum a Jacobo; cui dicitur πλάστος haut aliter, ac flos, παρέρχεσθαι, h. e. abscedere, non superesse amplius, interire; SIRACIDÆ C. XIV. 19, seq. (ubi videre est allegoriam nostræ huic non absimilem, ἀπέρχεσθαι, ἐκλείπειν. Quæ vero proprie ll. cc. pronuntiantur, τὸ Σηκουδῆναι de gramine, (cujus absumptus est vitalis succus atque humor nativus,) & de flore τὸ ἐπιπεῖν, figurate simul ad sortem mortalium fæsi referunt, qui pristinum amittunt vigorem, & feliciori statu excidunt: quemadmodum & Jac. l. c. dicitur ὁ πλάστος μὲν εὑρεῖσθαι, marcescere, flaccescere; id quod proprium est τῶν ἀνθρ., cujus ibi præcedit mentio. Neque insveta hæc est allegoria, pene παρομιώδης, ceteris scriptoribus, vel sacris, vel profanis. vid. JOBI XIV. 2. (Ωσπερ ἀνθροῖς ἀνθροῖς ἐξέπεσε, sc. Βερτός.) & SIRAC. XIV. 19, 20, 21. ubi quando γενεῖσθαι στερησ ἡ ἀμφιστος contendit cum Φύλων δάλλεται, merito etiam veniet nobis in censem HOMERICA comparatio r):

Οὐ περ φύλων γενεῖ, τοῖν δὲ ἡ ἀνδρεῖν.

Sic, pro virili, præcipuas exhibuimus Paroxias Gnomasque S. Codicis Gr., arcessitas e regno naturæ vegetabili: unde quæ præterea petitæ sunt Parabole Christi atque aliae multiplices Scriptorum N. F. Allegoriæ, (etiam gnomicum quid aut παρομιώδες alicubi intermixtum habentes,) quas adferre nobis non licuit, post hæc enarrandæ Commilitonum alicut relinquantur, oportet. Nos vero qualacunque hæc nostra mitiori censuræ Lectoris Candidi officiose commendamus; devoto pectore deferentes
 SOLI DEO GLORIAM.

p) WOLF. Cur. Philol. & Cr. ad b. l. q) GRO T, in Cr. S. p. 123. r) ILIAAD. Z. v. 1455. cfr Φ. v. 461, sq.